

Gezi Hareketinin Ortak Paydaları ve Yeni Örgütlülük Biçimleri

İçeriği Yazan: [Politika Dergisi](https://www.politikadergisi.com) [1] Zaman: Çar, 03/07/2013 - 14:38

Yazar Adı: Cihan TUĞAL

Gezi Direnişi'nin gündemi her gün değişiyor ve hareket her gün yeniden tanımlanıyor. Bu, bir taraftan, hareketin gücünü teşkil ediyor. Diğer taraftan da, orta vadede dağılma, fazla bir iz bırakmadan sönmümlenme riskini arttırıyor. O halde, hareketin her dönemeçte yeni bir renk kazanma niteliğini olumsuzlamadan, genel bir çerçeve önermek, bir zihin berraklığına vesile olabilir.

Sosyal Medya: [Facebook](https://www.facebook.com) | [Twitter](https://twitter.com)

Gezi hareketini yaratan ve sürdüren iki “olumsuz” birleştiren, ağaç

yıkımı ve polis şiddeti. Gezi hareketi, bunlara karşı olma durumu

üzerinden, ortak alanlara sahip çıkmayı ve demokrasi arzusunu da dile

getirmiş oldu. Ancak, hareketin olumlu birleştirenleri, olumsuz

birleştirenleri kadar güçlü değil.

Bu sorunu aşmanın tek yolu, ortak alanlar ve demokrasi tartışmasını

derinleştirmek; ve bunları tarihsel bir plana oturtmak. Hareketin üçüncü

olumsuz birleştireni (Recep Tayyip Erdoğan ve AKP) ise, kısa vadede

mobilizasyonu kolaylaştıran, fakat (özellikle olumlu bir birleştirenle, yani

alternatif bir siyasi özneyle dengelenmediği sürece) uzun vadede

apolitize etme potansiyeline sahip bir unsur (özellikle de bu olumsuz

birleştirenin, memleketin neredeyse yarısı için başat olumlu birleştiren

olduğu hesaba katılırsa). Alternatif siyasi özne kurulmadan, tek adama

saldırmak harekete mecrasını şaşırttırır ve hegemonyanın iyice

pekişmesiyle bile sonuçlanabilir.

Gezi'nin müşterekleri:

Katılımcı demokrasi ve ortak alanlara sahip

çıkma

Ağaçlar ve parklar, her şeyin alınır satılır olmasına karşı direnişin

simgeleri haline geldi. “Bu iki ağaç meselesi değil” ezberini tekrarlamak

artık hareketi bir yere götürmüyor. Tam tersine, resmi seslerin,

“Gördünüz mü, kendileri de itiraf ediyor, mesele hükümet nefreti,

başbakan nefreti” propagandasını kolaylaştırıyor bu ezber kalıp.

Hegemonyanın saflarını sıklaştırıyor. Yüzde elli tabir edilen kesimin

içinde çatlaklar yaratmak istiyorsak, dilimizi değiştirmeliyiz.

Peki ne diyebiliriz bunun yerine? Cevap basit. İktidarlar değişiyor ama,

her gelen (gideni aratmayacak şekilde) kamu malına saldırıyor. Her

hükümet, bir avuç zengine peşkeş çekiyor her ağacımızı, parkımızı,

ormanımızı. İki ağacın kurtarılmasında özetlenen durum, sınırsız talan

düzeninin bitişidir.

Daha doğrusu, bu frenlenme durumu iyi değerlendirilirse, neoliberalizm

ciddi şekilde geriletilebilir.

Son hükümetin diğerlerinden tek farkı, başka meselelerden devşirdiği

meşruiyetle, ortak alanlara, kamu malına karşı saldırganlığı iyice

arttırmış olması.

Bu yüzden, *otuz yılı aşkın zamandır* her türlü ortak alanımızın saldırı altında olduğunu unutmamak; her cümlemize “son on yılın zulmü” diye başlamak gerekiyor.

Gezi ayaklanmasının gündeme getirdiği birçok talep ve rahatsızlık

olduğu doğru. Ancak, somut adımlar atabilmemiz için belirli mecralar

seçmeli ve onlara odaklanmalıyız. Elbette bu hareketin düzinelerce

bileşeni olduğundan, bir kaç mecralarda da ilerlenebilir; ancak ortak bir

iki odak olması da elzem. Burada önereceğim, enerjimizi Gezi hareketini

fitilini yakan kentsel taleplere (oradan hareketle de, kırsal alanı, HESleri,

vb. de kapsayan bir kamu hakkı müdafaasına) yoğunlaştırmak.

Böyle bir çerçeveye (şu veya bu sebeple oluşmuş) orta sınıf isyanı ve/veya

kimlik isyanı görünümünü (ve gerçekliğini) de bir parça kıracaktır. Bir

tarafından Kadıköy ve Beşiktaş'ta yapılan forumların diğerlerine nazaran

daha büyük kalabalıklar topladığını biliyoruz. Diğer taraftan, bazı

işçi/enformel proleter mahallelerinin baştan beri çok hareketli olduğu da

açık. Ancak, Türkiye’de resmi ve anaakım siyasetin hatları kimlik

üzerinden kurulduğu için, bu mahallelerdeki hareketlilik mezhepsel ya

da etnik çatışmaya tercüme edilme riskini de taşıyor. Dolayısıyla,

tarihsel ve yapısal nedenlerden dolayı uzun süredir mobilize haldeki

birkaç mahalle dışında, (formel ve enformel) işçi sınıfı mahallelerinde

büyük bir hareketlilik yaşandığı söylenemez. Bunu kıracak tek şey,

mücadelenin net olarak kimlik hattından çıkması, kentsel ve demokratik

sorunlara daha ısrarlı şekilde odaklanmasıdır.

Böyle bir kırılma, özellikle üst-orta sınıfta ve orta yaş üstü yoğunluğun

olduğu bölgelerde (mesela Yoğurtçu'dan ziyade Göztepe Parkı'nda) bir

yabancılaşma yaratabilir elbette. Ancak 1) Gezi hareketinin %50'nin

%50'ye karşı değil, %99'un %1'e (yani halkın sermayeye) karşı hareketi

olduğunu vurgulamak; 2) işçi sınıfını ve enformel proleteriyayı da

hareketin asli unsuru haline getirmek için bu riske değer.

Üstelik kentsel meselelere vurgu, üst orta sınıf ve orta yaş üstü

kesimlerin katılımını doğrudan ret anlamına da gelmeyecektir.

AVMleşme, orman kıyımı, nehirlerin zehirlenmesi onların da sorunudur

ve bu harekette yerleri vardır. Sadece, Gezi hareketini, İslami hareketle,

muhafazakarlarla aralarındaki sorunu halletme zemini olarak

kullanmalarına son vermenin zamanı gelmiştir. Bu kesimlerin (basındaki

propagandanın aksine), son bir ay boyunca, milliyetçi ve gerilla düşmanı

itkilerini (bir nebze de olsa) törpüleyerek bir olgunluk sınavından

geçtiğini teslim etmek gerekir (gerçi sınav hala devam ediyor ve her an

ciddi fire verebilirler). Ancak aynı olgunluğu İslami meselelerde

gösteremedikleri de bir gerçek. Katılımları bu haliyle devam ederse,

Gezi hareketine bir yük haline gelecektir. Hareketin bu kesimlere

yönelik taktikleri, bu kesimleri dönüştürerek katmak; onlara

mücadelenin “ortak alanlara sahip çıkma” boyutunu anlatmak; ve

%50’ye “kara cahiller sürüsü” muamelesi yapma eğilimlerine karşı

direnmek olmalıdır.

Kısacası hareket şunları vurgulamalı: Kent hepimizin. Ortak alanlar

hepimizin. Satılamaz. (Devletin dilini kullanarak ifade edecek olursak:)

Satılması teklif dahi edilemez.

İsyanın toplumsal niteliği:

Kamu hakkının bekçisi orta sınıf?

2011 küresel isyanı, bir takım iç çelişkiler barındıran aktörleri ön plana

çıkardı. Mısır'dan Amerika'ya, İspanya'dan Türkiye'ye, orta sınıf sadece

(sık sık vurgulandığı gibi) demokrasi için değil, kamunun ortak çıkar ve

alanları için seferber oldu. İlginçtir, Amerika’da servetin belirli ellerde

toplanmasına karşı isyanın dahi başını işçi sınıfı değil, orta sınıf çekti.

(Burada orta sınıftan tezgahlar, sekreter, vb.den oluşan işçi sınıfının

beyaz yakalı kesimlerini değil, Poulantzas'ın “yeni küçük burjuvazi”

dediği, ve ideolojisini ve psikolojisini çok iyi irdelediği, kesimleri

kastediyorum). Türkiye’de ise benzer bir demografik niteliğe sahip

topluluklar, sermayenin kamu alanlarını yağmalamasının önüne duvar

ördü.

Yalnız, bu dinamiklere bakıp bir orta sınıf güzellemesi çıkarmak eleştirel

sosyal bilimciler için de, sol siyaset için de yanıltıcı olur. Birincisi, benzer

bir hataya 1980’lerde dünya çapında düşüldüğünü hatırlayalım. O

zaman da orta sınıf (biçimsel) demokrasinin kahramanı ilan edilmişti.

Sonraki yıllar orta sınıfın sıklıkla demokrasi karşıtı saflarda yer aldığını

gösterdi oysa ki. Bugün orta sınıf daha da cesur, biçimsel demokrasiyi

aşan taleplerin sırtlayıcısı haline gelmiş olabilir; ancak, bu aktörlerden

bazılarının üç beş yıl sonra sermaye ile yeni talan ittifakları

geliştirebileceği ihtimali gözden kaçmamalı. On yıllardır hayatları

agresif/pozesif bireysellik (tüketim, başarı, rekabet, vs.) üzerine

kurulmuş öznelerin, kamunun ortak alanlarını nereye kadar

savunabilecekleri de sorgulanabilir.

Dahası, “orta sınıf” çok gevşek bir kategori, ve daha uzun soluklu

tartışmalarda bunun bileşenlerine ayrılması; bunun için de katılımcılar

hakkında daha fazla veri toplanması gerekiyor. Örneğin, alelacele

yapılmış bir iki araştırma Amerikan “İşgal Et” hareketinde ağırlıklı bir

doktoralı işsiz varlığına işaret ediyor. Bu anlamda “prekarya” orta

sınıftan çok daha yardımcı bir kavram olabilir (ancak bu kavram,

“toplumun en alt kesimi” şeklinde değilde, her sınıfın içinde belirsizlikle

en çok boğuşan bir alt kategori olarak tanımlanırsa; zira, proleteryanın

bir prekaryası olduğu kadar, küçük burjuvazinin de bir prekaryası

vardır.). Yani, Amerikan orta sınıfının bazı katmanları proleterleşme riski

taşımaktadır ve bunun isyanda ciddi bir payı vardır. Türkiye’de ise,

maaşları ve tatil keyifleri gayet yerinde olan unsurların yığınlarla

sokakta olduğunu görüyoruz (ayaklanmadaki sayısal ağırlıklarını

bilebilmek için daha çok araştırmaya ihtiyaç var). Küresel

muadillerinden ayırtırmak için, Türkiye’de kitlesel halde sokağa inen bu

kesimleri “küçük burjuvazinin aristokrasisi” olarak nitelendirebiliriz.

Tepki proleterleşmeye değil, ortak yaşam kalitesinin düşüklüğüne; adı

bu şekilde konulmasa bile, sermayenin zengin fakat yaşanılmaz bir kent

yaratmış olmasına. Adını koyalım: Gezi hareketi, dinamikleri bölüşüm

değil, metalaşma karşıtlığı üzerinden kurulan bir hareket. Sermaye

Türkiye’de verdiği zenginlik sözünü tuttu (en azından bazı kesimler için),

ama sıkıcı ve tatsız bir hayat dayatma pahasına.

Özetle, tepki sömürüye ya da proleterleşmeye değil, piyasalaşmaya ve

metalaşmaya. Daha sonradan bu iddiayı açma dileğiyle, geçerken hızla

belirtelim: burada Marx kadar, Lukács ve özellikle Polanyi'nin kavramsal

çerçevelerine de başvurmamız gerekiyor (tabii ki Polanyi'nin doğa ve

toplum hakkındaki özcülüğüne düşmeden). Yine sonradan açmak üzere

hızla ifade edelim: Tam da sömürü karşıtı bir hareket ve bilinçlenme

olmamasından dolayı, bazı sol çevrelerin varolan isyandan bir sürekli

devrim (ya da en azından bir ikili iktidar) çıkarma çabaları biraz yersiz

ve zamansız.

Son olarak da, isyanın orta sınıf niteliğinin, diğer halk katmanlarına

yayılmakta çıkardığı zorluklardan bahsetmekte fayda var. Orta sınıf,

“demokrasi uçsuz bucaksız bir tartışmadır” diyerek, sonu gelmeyen

toplantıların keyfini yaşayabilir (bu en çok akademiyle doğrudan ya da

dolaylı bağlantısı olan orta sınıf kesimler için geçerli, ama banka, finans,

plaza, sigorta, tıp, hukuk, vb. çalışanlarının da bu toplantılardan oldukça

keyif aldığını söyleyebiliriz). İşçi kesimleri ise, özellikle de tehlike içeren

eylemliliklerden, somut talepler ve sonuçlar beklerler. Entellektüel

tartışmalardan yaşanan keyfin de, sınıfsal olarak eşit dağılmadığını, ve

herkesi aynı şekilde içine çekmediğini hesaba katalım. Dahası, orta sınıf

kendi yaşam alanlarında eylemliliklere girerken, bunun başka

yerlerden nasıl okunduğuna çok kafa yormaz (özellikle eylemleri ve

bunların kitlelere anlatımını profesyonel iş haline getirmiş önderliklerin

yokluğunda, ya da zayıf olmaları durumunda). Bu, orta sınıfın alt

kesimleri “takmadığı” manasına gelmez her zaman; birçok aktör, gayet

saf bir iyi niyetle, sıkıntılarının şeffaf olduğunu, diğer sınıflar tarafından

da olduğu gibi algılanacağını düşünür. Oysa, bu mıntıkada atılan her

adım, başka bir mntıkada “İslam’a karşı Kemalist bir başkaldırı” olarak

okunabilir (özellikle de o mntıkada bunu böyle okutmaya yeminli

önderliklerin varlığında). Dil hiçbir zaman sınıfsız değildir. Ve belirli

mesajların sınıfsal bariyerleri aşabilmesi için profesyonel bir siyasi

yaklaşım gerekir.

Bu tarz eğilimlerin ilk belirtileri Seattle’da (1999 Dünya Ticaret Örgütü

protestoları sırasında) görülmüştü: mesajın nereye gittiği konusunda bir

umursamazlık; uzun vadeli hedefler hakkında bir kayıtsızlık; ve

örgütlenme ve kalıcılaşıma çabalarından (etken ya da edilgen) kaçış.

Yeni küçük burjuvazinin bu eğilimleri, olumlu yönleri kadar olumsuz

yönleri de olan küresel bir isyan kültürü yaratmış durumda.

Anarşizm: Çağın ruhu

2011'den bu yana dünyayı sarsan isyan dalgası, "anarşizan" bir dalga

olarak nitelendirilebilir. Bir tarafta anarşistlerin açıktan hakim olduğu

Amerika ve komünistlerle ve sosyalistlerle rekabet ettikleri Yunanistan

var. Diğer tarafta ise anarşist akımların tarihsel olarak güçsüz olduğu,

ancak ayaklanmanın “kendiliğinden ideolojisi”nin anarşizm/otonomizm

olduğu Mısır ve Türkiye.

Nedir bu ruhun göstergeleri? Eylemlerde de, forumlarda da emareler bol

memleketimizde. Eylemlere bireysel ya da arkadaş bağları vasıtasıyla

katılmak ... Kimseden talimat almama tavrı ... Örgütlü güçlere karşı

güvensizlik ... Eğlenceyle siyaseti, eylem yapmakla içmeyi bir arada

düşünme ve uygulama hali ... Anarşist/otonomist olmayan gruplarca

dahi kısmen paylaşılan “işaret edici”lik (*prefigurative*), “edimsel”lik (performatiflik) vurgusu (yani, eylemin belirli hedeflere yönelmekten ziyade, yapılaş biçimiyle arzulanan dünyayı şimdiden kurması) ...

Tüm bunlara rağmen, Gezi’nin (“İşgal Et” eyleminin beşiği olan) Zuccotti

Parkı'ndan farklarını da belirtmek lazım. Amerika'daki "İşgal Et"

hareketine tamamen (çoğunluğu şiddet karşıtı) anarşistler hakimdi.

Daha hareketin başından, belirli talepler formüle etmeye; yetkililerle

herhangi bir konuda görüşmeye karşı durdular. Hareket, kafa

karışıklığından filan değil, bilinçli bir tercihten dolayı “talepsiz”di. Oysa

Gezi Direnişi’nin başından beri talepleri oldu (elbette bu hareket 4-5

somut talebine indirgenemez; ama onlarda bağımsız da düşünülemez).

Ve Gezi, bu taleplerini gerçekleştirebilmek için envai çeşit yetkiliyle

görüştü. Yani devlet otoritesinin ve resmi siyasi kanal ve yöntemlerin

toptan reddi, Gezi'nin belirleyici yanları olmadı hiçbir zaman.

Bir de, sol örgütlere karşı güvensizlik olmasına rağmen, açıktan

tanımama durumu yok bu harekette. “İşgal Et” hareketinde ise,

sendikalar meydana kerhen kabul edildi. Zaten zayıf (ve ister inanın,

ister inanmayın, Türkiye soluna göre daha sekte) örgütlü sola duyulan

düşmanlık da çok daha açıktandı.

Bu sayede, sıklıkla kitlenin arkasına düşmesine rağmen, (sendikalar,

odalar, örgütlü sol, ve başka irili ufaklı grup ve hareketten oluşan)

Taksim Dayanışma hala iş yapabiliyor. Otoritesi bir “biat” şeklinde

tanınmıyor ama, sesine kulak kabartılıyor. Ve yine (anarşizan ruhla

örgütlülük arasındaki bu etkileşim sayesinde) ilk günlerde agresif

hamleler yapan ulusalcıların (ve Türkiye'nin zaten çoğuna hakim olan

sıradan milliyetçiliğin) hareketi ele geçirmesine karşı durulabiliyor.

Başka şekilde söyleyelim: Eğer Taksim Dayanışma (ve bileşenleri)

eylemlerin tam orta yerinde tamamen çekilseydi, hareket ya laik-

milliyetçi bir yöne evrilirdi hızla; ya da birkaç tutarsız yöne birden

dağılarak sönümlenirdi (aslında bu iki tehlike de hala bakidir). Demek

ki, dünyaya hakim anarşizan ruha rağmen Türkiye örgütlü solu, bu

hareketi *yönetmese de yönlendirmiş*; dört-beş somut talep ve ortaklıklara vurgu yapan metinler ve (her zaman da yerinde olmayan) müdahalelerle bir arada tutabilmiştir. Yanıldığı ya da vurguyu yanlış yerlere yaptığı zamanlarda da, Çarşı ya da daha dağınık bir “gençlik” tarafından hizaya getirilmiştir. Yine de, şimdiye kadar (biraz da hükümetin ve polisin sayesinde) dengeli giden bu etkileşimin, ilelebet yürüyeceğini varsayamayız. Zaafları görerek, daha yapısal hamleler yapmak; ve bu hamlelerin adresine ulaşması için, çağın anarşizan ruhunu görmezden gelmek ya da olumsuzlamak yerine, bu ruhla eleştirel bir etkileşim geliştirmek gerekiyor.

Katılımcı demokrasinin zorlukları

Bu anarşizan ruh halinin ön plana çıkardığı doğrudan demokrasi,

katılımcı demokrasi vurgularına rağmen, son bir ayda “halkın iktidarı”nı

kurmak konusunda belirli zorluklar yaşanıyor. Bu zorlukların isabetli bir

tahlili, anarşizan ruhu dönüştürerek örgütlememize yardımcı olabilir.

Önce Gezi'deki son forumlara, sonra da yerel forumlara bakalım.

Gezi'deki son Pazar forumlardan çıkan kararlara riayet edilmediği ya da

bu kararların uygulanamadığına dair eleştiriler vardı. Ancak asıl sorun

kararların ne olduğu konusunda bile belirsizlik olmasıydı. Bu tarz

forumlarda kararlar, köşeleri belirgin olmayan bir uygulamayla alındığı

için, birkaç yoruma açık oluyor. Bazılarına göre o Pazar herkesin orada

kalması kararı alındı; ancak (daha kitlesel olan ve çoğunlukla yasal

zeminde faaliyet yürüten) sol örgütler bu karara uymayıp meydanı terk

etti. Diğerlerine göre ise böyle bağlayıcı bir karar yoktu; isteyen

devam etmesi, isteyenin çekilmesi yönünde bir karar alındı.

Kapalı oy, temsiliyet, vs. gibi modern demokrasinin klasik araçları bir

tarafa bırakılınca, bu zorlukların ve belirsizliklerin tekrar tekrar

yaşanması da kaçınılmaz hale geliyor. Örneğin, İstanbul'daki kitlesel

yerel forumlardan bir tanesinde (üstelik daha ilk toplantıda), bir dahaki

forumu birkaç parçaya bölmek, böylece daha fazla kişinin tartışmaya

katılması gibi bir fikir atıldı ortaya; ama bunun bir karara bağlanıp

bağlanmadığı dahi açıklık kazanamadı. Başka bir kitlesel yerel forumda,

belirli günlerde forumların iptal edilip edilmediği, bu yönde karar alınıp

alınmadığı gibi (görece) basit teknik konularda bile kafa karışıklığı

yaşanıyor.

Doğrudan demokrasi forumlarda sıkça dile gelen, sahiplenilen, yer yer

uygulanmaya çalışılan bir yönetim biçimi. Elbette bu çok geniş bir

kavram. İçi farklı şekillerde doldurulabilir. Şahsen düzenli olarak takip

ettiğim bir forumda, doğrudan demokrasi (örgütsüzlük olmasa da)

önderliksiz olarak algılanıyor neredeyse. Forum itinayla seçme, seçilme,

temsilcilik gibi pratiklerden uzak duruyor. Yazmanlık, moderatörlük gibi

işlevlerin, bunları yürütmek isteyen herkese açık olduğu vurgulanıyor.

Ancak, pratikte, bunları düzenli olarak yapan, ya da en azından bunları

koordine eden, bir grup insan var. Aslında, adı bu şekilde konmasa dahi,

bu insanlar bir önderlik teşkil ediyor.

Bu *fiili önderlik* durumunu, Türkiye'deki forumların aksine, kendini açık açık "anarşist" olarak tanımlayan insanların yönettiği Amerikan "İşgal Et" hareketinde de gözlemleme fırsatım olmuştu. Bu hareket, (özellikle New York'ta) on yıllardır aktivistlik yapan önderlerin kontrolünde olmasına rağmen, kendini "lidersiz" bir hareket olarak tanımlıyordu. Belki bu tür bir yapı güvenlik kuvvetlerine anında deşifre olmayı engelledi; ama Amerikan polisi eninde sonunda bu kişilerin kimler olduğunu biliyordu. Dolayısıyla hareket, önderliksiz bir hareketten ziyade, *önderleri kitle tarafından tanınmayan ve denetlenemeyen* (ama polis tarafından tanınan) bir hal aldı.

İşte Gezi Direnişi forumlarında da böyle bir tehlikeyle karşı karşıyayız.

Foruma katılanlar arasından, “neyin oylanacağını kararını kim alıyor”

benzeri itirazlar yükseldiğinde, sahne arkasındaki ekipten, “önerilerin

notlarını yazmanlar tutuyor, sonra bunların arasından somut olanlar

oylanıyor” tarzı cevaplar geliyor. Bir de bu cevaplara, yazmanlık gibi

görevlerin herkese açık olduğu açıklaması ekleniyor. Ancak fiiliyattaki

durum, birilerinin neyin somut öneri olduğu, neyin yeterince somut

öneri olmadığı konusunda karar alması oluyor. Bu kararlar kötü niyetle

alınmasa dahi, bu görevleri gerçekleştirenlerin tanınmaması, seçilmemiş

olması, kimseyi temsil etmemeleri, (belki de boş ve yersiz) şüphelere

yol açıyor. (Yanlış anlamalara mahal vermemek için vurgulayalım:

birilerinin bu şekilde ön plana çıkması değildir sorun; tecrübeleri,

ayırabildikleri zaman ve enerji, ve başka konjonktürel etkenler bazı

insan ve grupları diğerlerine göre elbet sivriltilir; mesele bunun adını

koymak ve farkında olmaktır).

Hülasa, “doğrudan demokrasi”nin temsil mekanizmalarının ve

hiyerarşinin toptan reddi olarak anlaşılması, adı konmamış ve

denetlenemez hiyerarşilere yol açıyor. Bu sorunların mükemmel bir

panzehiri olmayabilir. Yine de, “önderlik”in adının konması;

denetlenebilir ve geri çağırılabilir olması; normal koşullarda da seçimle

iş başına gelip, seçimle sahneyi terk etmesi; ve elbette tüm bunların

yanında rotasyona tabi tutulması (ki bu kısmı takip ettiğim forumda

uygulanıyor) bir başlangıç olacaktır. Yani, seçim ve temsiliyetten

kaçmanın getirdiği örtülü sorunlarla boğuşmak yerine, gözle görünür

önderliklerin eksik ve hatalarıyla uğraşmak evladır. Kurumsallaşmanın

bu boyuta gelmesi için forumların biraz daha yerli yerine oturması

bekleniyorsa (ve/veya anarşizan ruha sahip gençleri daha ilk dakikadan

yabancılaştırmaktan çekiniliyorsa), bu doğru bir siyasal karar olabilir.

Ancak, bilinçli bir şekilde önderliğin adının konmasından kaçınılıyors, bu

bizi çıkmaz bir sokağa sürükler.

Yeni bir önderliğe doğru

Böyle bir ortamda, talimat veren bir önderlik anlayışı, amiyane tabirle

söyleyelim, sökmez. Önderliğin, en azından şu aşamada, yönlendirmesi,

önermesi, tecrübe aktarması, koordine etmesi; ancak buyruk vermekten

imtina etmesi gerekiyor.

Amerikan “İşgal Et” hareketinin bir iki ayda kendini nasıl tükettiğini

unutmayalım. Devlet yetkililerini tanımamak, muhalif örgütleri es

geçmek, kitlenin enerjisine ve yaratıcılığına güvenmek ilk haftalarda

hakikaten harekete inanılmaz bir dinamizm aşılayabiliyor. Ancak sonraki

haftalarda örgütlenilmezse, bu enerji eninde sonunda dağılıyor. Biz

şimdi bu ilk haftalardayız; sönümlenme haftalarına doğru ilerliyoruz.

Bugün forumlarda “anarşizan ruh hali”ne dair iki ana eğilim zuhur

ediyor. Birincisi, bu ruh haline ideolojik olarak sahip çıkan anarşistlerin,

otonomistlerin, ve bazı sosyalistlerin tavrı; ikincisi de, “konuşmaktan bir

şey çıkmaz” diye özetlenebilecek, kararların bir an önce alınması, bazı

konularda bir an önce eyleme geçilmesi yönünde bastıran eski

örgütlülük anlayışları. (Elbette bir de bu olup biteni önemsemeyen, bu

durumdan nasıl bir politik rant sağlanır diye hesap yapanlar da var).

Oysa sağlıklı tavır, bu doğrudan demokrasi deneyiminin enerjisini

ciddiye alan, ona güvenen; kürsüye çıkan her farklı sesteki yeni bir

şeyler öğrenme çabasında olan; ama yeri geldiğinde de (tepeden

inmecı, buyurgan olmayan) müdahaleleri yapabilecek bir önderlik

biçiminin yaratılması. Böyle bir önderlik yapısı, yer yer kitlenin gerisinde

kaldığında bunu sorun yapmaz, bir dahaki aşama için bu geride kalıştan

gerekli dersleri çıkarır. Tek yönlü bakan gözlere bir gün “kitle

kuyrukçusu,” ertesi gün “öncü” gibi görünür. Oysa, etkili liderliğin

yolunun öğrenirken öğretmekten geçtiğini; daha doğrusu önderliği

öğrenmenin en iyi yolunun (bütün çoğulluğu, çelişkileri, ve nüve

halindeki öz-önderlikleriyle) kitleyi takip etmek olduğunu bilir.

Elbette varolan siyasi çevreler arasında bu tarz tutumları olanlar var.

Diğer bir deyişle, Türkiyeli muhalifler son kırk yılın yanlışlarından bir çok

ders çıkarmış durumdalar ve bu dersleri uygulayacak olgunluğa da

sahipler. Mesele şimdi, bu siyasi olgunluğun bir sıçrama daha yaparak,

kazanımları ve sınırlarıyla Gezi ayaklanmasını küresel ve tarihsel

bağlamına oturtan; ve buradan devrimci bir sürecin kapılarını aralayan

yeni kitle örgütlenmelerini VE önderlik yapılarını çıkarıp çıkaramayacağı.

Çatı parti ya da seçimlere yönelik benzer bir yapıyı inşa etmek mi olmalı

önceliğimiz? Geçtiğimiz yirmi-yirmi beş yıldır defalarca denenip

başarısızlığa uğradığına göre, “belki de asıl amaç bu olmamalı” diye

düşünmenin vakti gelmiştir. Muhalifler elbette seçim koalisyonlarına, vb.

girebilirler. Ancak bugün önderlik meselesi, sandığa yönelik çalışmaları

aşan şekilde tartışılmalı. *Er ya da geç küresel mali sistemin krizi derinleşecek. Er ya da geç ekolojik facialar (ya da kenarda köşede kalmış “iki ağaç”) yeni infiallere yol açacak. Ve sokaklar tüm dünyada (2011-2013 dalgasından dahi daha sarsıcı şekilde) yeniden alevlenecek. Sorun, küresel hegemonya çözülürken meydanlara, sokaklara (onlardan her gün öğrenerek) yön verecek bir önderliğin nasıl kurulacağıdır. İçinde bulunduğumuz anarşizan dönemde, ne çelik çekirdek benzeri yapılar, ne dar kadro hareketleri, ne de çatı partileri bunu yapabilir. Diğer taraftan, anarşizan sokak hareketleri ve doğrudan demokratik forumlar kendi haline bırakılırsa, gidecekleri yer “İşgal Et” hareketinin gittiği yerdir.*

Taksim Dayanışma'nın tecrübesini bu çerçevede değerlendirmek

zenginleştirici olacaktır. Taksim Dayanışma, eksiğiyle, gediğiyle, Gezi

Direnişi'ne bir yön verdi. Ama onu yaratmadı, yönetmedi. Yeni

önderliğin hedefi de yaratmadan ve buyurmadan yön vermek olmalı.

Bu noktadan sonra yapmamız gereken, bu tür yapıların ulusal, bölgesel

ve küresel çaplarda (ve kalıcı şekillerde) nasıl kurulacağını tartışmak.

Farklı çevre ve ideolojilerden oluşan bir koordinasyon komitesi

kurumsallaşabilir ve küreselleşebilir. Böyle bir yapının seçimlerde de

söyleyecek bir sözü olabilir. Ancak bu illa ki bir sandık alternatifi haline

gelmek şeklinde olmayabilir. Katılımcı demokrasinin yayılması ve ortak

alanların (ya da “müşterekler”in) korunması üzerinden kurulacak bir

platform, oy pusulasında bir parti olmaktansa, partilerin üzerinde bir

baskı grubu olabilir.

Uzun vadede ise hedef, böyle bir platformun oligarşiye ve burjuvaziye

karşı “halk”ı örgütleyecek bir güce dönüşmesidir. Yani hedef sandık

değil, sandıktan kim çıkarsa çıksın, her durumda kazanacak güç

olmaktır. Kriz bugün piyasanın ve temsili demokrasinin krizidir; ancak

gün gelecek sömürü düzeninin kendisi de krize girecek. O gün

geldiğinde, böylesi bir platformun oturmuş, yerleşmiş, kadrolarını

oluşturmuş, kitle bağlarını kurmuş, tecrübe edinmiş olması lazım ki,

sınıflı toplumu aşmak için daha can alıcı manevralar yapabilsin.

Önderliğin diğer görevi de, Gezi hareketini tarihsel bağlamına oturtmak;

buradan çıkarılan dersleri, halk örgütlülüğünü, kadroları on-yirmi sene

sonraya ve başka coğrafyalara taşımanın yollarını bulmak. Tarihteki

diğer küresel ayaklanmalara (ve geride bıraktıkları mirasa) bu

çerçeveden bakmak faydalı olacaktır. Bu tarihsel deneyimleri

değerlendirmeyi de başka bir yazıya bırakalım.

Cihan TUĞAL

UC Berkeley Sosyoloji Departmanı

iletisim@politikadergisi.com

Alıntılanmıştır:

http://t24.com.tr/haber/gezi-hareketinin-ortak-paydolari-ve-yeni-orgutluluk-bicimleri/233416
Hayır

Yorumlar

- [Analiz](#) [2]
- [İç Siyasa](#) [3]
- [Toplumsal](#) [4]

Kaynak URL (17/04/2024 - 16:17 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/konuk-yazar/gezi-hareketinin-ortak-paydolari-ve-yeni-orgutluluk-bicimleri>

Bağlantılar:

- [1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/politika-dergisi>
[2] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/analiz>
[3] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/ic-siyasa>
[4] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/toplumsal>